

Partimotion

Motion till riksdagen 2017/18:555

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämslällldhet och hållbar utveckling

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut	3
3 Inledning	5
4 Demokrati och mänskliga rättigheter	7
5 En feministisk utvecklingspolitik	7
6 Barns rättigheter	8
7 Hbtq-frågor i utvecklingspolitiken	9
8 Folkrorelsernas roll i utvecklingspolitiken	10
9 PGU – Sveriges politik för global utveckling	11
10 Agenda 2030	12
11 En utvecklingspolitik för rättvisa, jämslällldhet och hållbar utveckling	13
11.1 Klimaträttvisa	13
11.2 Migration	14
11.3 Vapenexport	15
11.4 Skatteflykt	17
11.5 Vatten och sanitet	17
11.6 EU:s utvecklingspolitik	18
11.7 Skuldavskrivningar	19
12 En biståndspolitik för rättvisa, jämslällldhet och hållbar utveckling	21
12.1 En feministisk biståndspolitik	22
12.2 Rätten till utbildning	23
12.3 Handel och privatsektorbistånd	23
12.4 Värna biståndet	25
12.5 Transparens	26
12.6 Det multilaterala biståndet	27

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställdhetsperspektivet måste omsättas i praktik genom hela den svenska utvecklingspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på åtgärder utifrån Sidas kartläggning av myndighetens arbete med barnrättsperspektivet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör verka för att stärka barnrättsperspektivet inom det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till hur stödet till hbtq-organisationer i mottagarländerna kan förstärkas och göras mer flexibelt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att värna och stärka civilsamhällets och folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med tydliga förslag på hur man ska hantera de hinder för utveckling som beskrivs i skrivelsen Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige måste koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och Sveriges politik för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör slå fast att Sverige inte använder bistånd som påtryckningsmedel inom migrationspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt exportfrämjande arbete bör säkerställa att den svenska krigsmaterielexporten är samstämmig med Sveriges politik för global utveckling och inte motverkar en hållbar utveckling och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken och i andra nationella sammanhang, bör verka för att privatisering av vattenresurser stoppas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att de fattigaste länderna får totala och villkorslösa skuldavskrivningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för en global skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka vilka fordringar som är legitima och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som i EU och FN bör agera för att uppmärksamma frågan om den växande skuldbördan och ta fram en strategi för att förebygga kommande skuldkriser och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten samt verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom utvecklingssamarbetet bör verka för inkluderande utbildning av hög kvalitet och trygga skolor för både flickor och pojkar och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingssamarbete, inklusive de inom den privata sektorn, ska följa Sveriges politik för global utveckling samt den svenska politikens utvecklingsmål och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur den ska öka insynen i den verksamhet som Exportkreditnämnden (EKN) och Svensk Exportkredit (SEK) bedriver och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på krav på risk- och konsekvensanalyser för myndigheters och statsägda bolags insatser inom utvecklingssamarbetet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att förändringarna i Dacs regelverk inte leder till en urholkning av biståndet och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör följa Norges exempel och införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU bör verka för att stoppa förslaget att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för förändringar av Dacs regelverk så att biståndet värnas och kostnader för flyktmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör stärka transparensen inom biståndet inom de områden där det i dag finns brister och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

3 Inledning

Vänsterpartiet vill se en rättvis och jämlik värld där alla människor har samma möjligheter och frihet att leva de liv de vill. Vi vill se en värld där människor kan leva i frihet från fattigdom, frihet från orättvisor, frihet från våld, frihet från rasism, frihet till våra kroppar och till vår kärlek, frihet att se våra barn växa upp i trygghet och få den kunskap och det stöd de behöver för att bli det bästa de kan. Vi vill att människor ska kunna känna frihet till ett arbetsliv där vi förverkligar oss själva, inte slits ut och där vi får en god lön och pension. Varje människas frihet hänger samman med alla människors frihet, med ett samhälle som tillåter och gör den möjlig. Det är i rättvisa och jämlika samhällen människors frihet växer sig som starkast. Vänsterpartiet arbetar för att skapa ett samhälle för alla – inte bara några få.

Vi är långt ifrån att nå dit, även om stora framsteg har skett de senaste årtiondena. Den extrema fattigdomen i världen har minskat med 75 procent sedan 1990. Åtta av tio barn får i dag vaccin mot mässling. Medellivslängden i världen har stigit till 70 år och barnadödligheten sjunkit till under fem procent. Millenniemålen har haft stor betydelse för utvecklingen i världen. Mödradödligheten har halverats till följd av en snabb utveckling på 2000-talet, även om målet om att minska mödradödligheten med tre fjärdedelar inte har nåtts. Barnadödligheten har också halverats och minskat i alla regioner.

Samtidigt rapporterar FN om att svälten ökar i världen för första gången på över ett decennium. Elva procent av jordens befolkning är i hungersnöd till följd av konflikter, klimatpåverkan och bristande resurser. Under 2016 gick 815 miljoner människor hungriga, vilket är 38 miljoner fler än under 2015. Antalet började stiga redan 2014 och för första gången ökar nu svälten som andel av jordens befolkning.

Vår värld är präglad av djupa orättvisor. Klyftorna är stora mellan fattiga och rika länder, mellan fattiga och rika människor, mellan kvinnor och män. Världens åtta rikaste människor äger lika mycket som den fattigaste halvan av jordens befolkning. Över 650 miljoner människor saknar i dag tillgång till rent vatten. Var 90:e sekund dör en kvinna till följd av komplikationer vid en graviditet. Av dessa dödsfall sker 99 procent i fattiga länder.

Världen skulle kunna se annorlunda ut. Det finns tillräckligt med resurser för att utrota fattigdomen och ge alla människor ett värdigt liv. I stället för en rättvis fördelning hamnar merparten av världens resurser fortfarande i den rika delen av världen. Vår värld är orättvis därför att det finns de som tjänar på orättvisorna. Vänsterpartiet menar att utveckling och fattigdomsbekämpning kräver en rad åtgärder på en rad områden: skuldavskrivningar, en klimatpolitik där de rika länderna och de multinationella företagen tar sitt ansvar, ett stärkt regelverk för vapenhandel, tydligare globala regler för utländska investeringar och rättvisa handelsregler samt en effektiv biståndspolitik som följer biståndets principer. I grunden anser vi att det krävs en ny ekonomisk världsordning med en tydlig omfördelning av makt och resurser från rika länder och rika människor till fattiga länder och fattiga människor.

Biståndspolitiken är en del av utvecklingspolitiken, en viktig komponent för att nå utvecklingsmålen och utrota fattigdomen, men långt ifrån den enda vägen. Det samlade globala biståndet uppgår till omkring 125 miljarder dollar per år. En rapport från Global Financial Integrity och Stiftelsen Samfunns- og Næringslivsforskning visar att de belopp som lämnar de fattiga länderna och går till de rika är nästan tre gånger större än de som går i omvänd riktning. Totalt handlade det om 3,3 biljoner dollar år 2012 som fördes från fattiga länder till rika. Sedan 1980 har det totala nettoflödet uppgått till 16,3 biljoner dollar. Kapital- och skatteflykt samt skuldbetalningar utgör merparten av dessa flöden. Därför är det extra viktigt att värna biståndet och inte låta de i sammanhanget små beloppen gå till sådant som bör finansieras på andra sätt eller som redan har tillräcklig finansiering. Det är också centralt att den samstämmighetspolitik som slagits fast både inom den svenska utvecklingspolitiken och inom EU och FN får ett mer kraftfullt genomslag. Det är endast så vi kan nå en mer rättvis värld.

När det gäller biståndet har finanskrisen lett till att världens givarländer i allt mindre utsträckning lever upp till sina biståndsåtaganden. På grund av egna ekonomiska problem har många minskat sina ambitioner gällande biståndsnivåer och biståndseffektivitet. Detta sker samtidigt som krisen slagit som hårdast mot många fattiga länder som fått det ännu svårare att på egen hand ta sig ur fattigdom. När världsekonomin nu återhämtat sig är det dags att åter höja biståndet så att givarländerna kommer upp till över 0,7 procent av BNI.

Den svenska utvecklingspolitiken har förbättrats i och med regeringsskiftet 2014. Uppdateringen av Sveriges politik för global utveckling (PGU) och sammankopplingen med Agenda 2030 samt det nya policyramverket är steg i rätt riktning. Så också den feministiska utrikespolitiken som innehåller många förslag som Vänsterpartiet tidigare motionerat om. Det finns dock en hel del kvar att göra för att biståndet ska bli mer fokuserat och effektivt. Samstämmighetspolitiken är långt ifrån implementerad och målsättningarna och de fina orden är långt ifrån att bli verklighet.

4 Demokrati och mänskliga rättigheter

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändig för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. När alla människor på allvar har möjlighet att bestämma över sina egna liv kan verklig demokrati uppnås.

I Amnestys årsrapport om situationen för de mänskliga rättigheterna 2016/2017 tecknas en mörk bild. Kriget i Jemen och Syrien, övergreppen mot rohingyer i Myanmar, utomrättsligt dödande i Sydsudan, förtryck av oppositionella i Turkiet och Bahrain samt ökad användning av hot och hat i samhällsdebatten i USA och Europa gör världen till en farligare och mer instabil plats, konstaterar organisationen. Oförmågan att adressera flyktingsituationen under FN:s toppmöte hösten 2016 och att flera stater annonserade att de vill lämna den internationella brottmålsdomstolen utgör ytterligare bakslag för värnandet av mänskliga rättigheter på en global nivå. I minst 23 länder begicks krigsbrott under 2016, 36 länder tvingade olagligen tillbaka flyktingar till ett land där deras rättigheter hotades och i minst 22 länder dödades människor som fredligt stått upp för mänskliga rättigheter.

Freedom House beskriver 2016 som det elfte året i rad då situationen försämras när det gäller demokratiska fri- och rättigheter. Populism och alltmer auktoritära regimer som inte respekterar grundläggande rättsprinciper beskrivs som drivande bakom utvecklingen, enligt Freedom House. I en oroande tid måste Sverige vara en konsekvent och tydlig försvarare av mänskliga rättigheter och demokrati. Dessa perspektiv måste alltid genomsyra vår utvecklingspolitik.

5 En feministisk utvecklingspolitik

Kränkningar av kvinnors rättigheter är det vanligaste och mest omfattande brottet mot de mänskliga rättigheterna. Världen över begränsas kvinnors liv av diskriminerande lagstiftningar och samhällsnormer. Könsdiskriminering är en viktig orsak till fattigdom och kvinnor som oftast har det verkliga försörjningsansvaret för familjen saknar ofta de mest basala rättigheterna.

Kvinnors rättigheter är en nyckel till utveckling. Att öka kvinnors möjligheter till utbildning och försörjning kan bidra till att förbättra den enskilda kvinnans ställning, främja jämställdhet i stort och dessutom bidra till hela samhällets utveckling. Samtidigt är det viktigt att understryka att kvinnor världen över i högsta grad själva är aktörer. Det är därför avgörande att det är kvinnor i fattiga länder som sätter dagordningen för arbetet med jämställdhet i utvecklingspolitiken och att Sverige verkar för att kvinnor finns representerade och inkluderas i alla former av beslutsprocesser.

Den svenska utvecklingspolitiken ska utgå från två perspektiv: fattiga människors perspektiv på utveckling och ett rättighetsperspektiv. Både fattigdom och inskränkningar av de mänskliga rättigheterna tar sig ofta olika uttryck för män och kvinnor. För att nå framgång på dessa områden behöver ett tydligt könsperspektiv inkluderas så att mäns och kvinnors skilda villkor synliggörs och politiken utformas så

att den undanröjer förtryck och diskriminering p.g.a. kön. Vänsterpartiet har tidigare efterfrågat att jämställdhet görs till ett tredje perspektiv inom ramen för den svenska globala utvecklingspolitiken. Det är därför välkommet att regeringen infört jämställdhet som ett av tre tematiska perspektiv i policyramverket för utvecklingssamarbetet. Det räcker dock inte att stanna vid ett formulerat perspektiv. Perspektivet behöver omsättas i praktiken och längre ned i denna motion återkommer vi med konkreta förslag om hur det ska göras inom biståndspolitiken. Jämställdhetsperspektivet måste omsättas i praktiken genom hela den svenska utvecklingspolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Barns rättigheter

Barn utgör en tredjedel av världens befolkning och närmare hälften av befolkningen i de minst utvecklade länderna. Barns rättigheter kränks systematiskt i världen och barn utestängs från inflytande över sin vardag, sina liv och de samhällen de lever i. Var femte minut dör ett barn till följd av våld. Omkring 50 000 flickor gifts bort dagligen och fler än 30 miljoner barn befinner sig på flykt. Ett samhälle som kränker barns rättigheter och som inte ser barn som viktiga aktörer kommer att vara ett samhälle som lägger grunden för framtida fattigdom, ojämlikhet mellan män och kvinnor och bristande respekt för de mänskliga rättigheterna. Sverige har, som det första landet i världen att förbjuda barnaga och som en av initiativtagarna bakom FN:s barnkonvention, en viktig roll i arbetet för alla barns rättigheter. För Vänsterpartiet är det därför självklart att se arbetet för barns rättigheter som en central del i vårt arbete för jämställdhet, demokrati och en värld där vi utrotat fattigdomen.

De nya globala utvecklingsmålen, som antas under hösten, förväntas ha stort fokus på barn och unga. 19 av de föreslagna 169 delmålen nämner barn uttryckligen, och inom ramen för målen åtar sig världens länder att arbeta mot våld mot barn, för att stoppa barnäktenskap, barnarbete och andra skadliga sedvänjor, se till att alla barn får tillgång till utbildning och att de ska kunna känna sig trygga i skolan – bara för att nämna några av åtagandena.

Vänsterpartiet kritiserade den borgerliga regeringen för att barnrättsperspektivet saknades i den biståndsplattform som togs fram under dåvarande biståndsminister Gunilla Carlssons ledning. När den rödgröna regeringen aviserade att de skulle ta fram ett nytt policyramverk för utvecklingssamarbetet, som skulle ersätta plattformen, motionerade Vänsterpartiet för att ett barnrättsperspektiv skulle införas och att regeringen skulle se till att barnkonsekvensanalyser alltid genomförs vid svenska biståndsprojekt. Något som även påpekats av FN:s barnrättskommitté. Det är därför glädjande att barnrättsperspektivet nu finns med i policyramverket och att Sida 2016 fick i uppdrag av regeringen att kartlägga hur de arbetar med barnrättsperspektivet. Kartläggningen som presenterades i maj visar på en hel del brister och presenterar flera förslag på åtgärder. Över ett år senare har några tydliga åtgärder inte presenterats av regeringen. Vänsterpartiet vill se att regeringen nu agerar för att säkerställa att barnrättsperspektivet stärks i det svenska utvecklingssamarbetet och att visionerna i biståndsramverket efterlevs. Regeringen bör snarast återkomma med förslag på åtgärder utifrån Sidas kartläggning av myndighetens arbete med barnrättsperspektivet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

FN:s barnkonvention är central för arbetet med barns rättigheter. Vänsterpartiet välkomnar att regeringen aviserat att barnkonventionen ska bli svensk lag. Men barnkonventionen ställer inte bara krav på hur vi agerar i Sverige. Enligt artikel 4.2 i barnkonventionen ska Sverige stödja andra länder i deras arbete med att implementera barnkonventionen. Barn i väpnade konflikter och på flykt är särskilt utsatta. Vissa tvångsrekryteras som barnsoldater eller hålls som sexslavar. Barn på flykt nekas i många fall skolgång och lider brist på mat och vatten. Vissa separeras från sina familjer. Flickor är extra utsatta. Risken för barnäktenskap, barnmammor och sexuellt våld ökar under livet på flykt. Vänsterpartiet menar att Sverige har en viktig roll att spela i arbetet för att stärka rättigheterna för barn i konflikt och på flykt. Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att stärka barnrättsperspektivet inom det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets politik för att stärka barns rättigheter i utvecklingspolitiken utvecklas i motionen En svensk utrikes- och utvecklingspolitik för barns rättigheter (2015/16:123)

7 Hbtq-frågor i utvecklingspolitiken

På flera platser på jorden hårdnar förtrycket av hbtq-personer. I ett åttiotal stater är samkönade relationer förbjudna, och från bl.a. Tjetjenien och Syrien kommer rapporter om förföljelse av hbtq-personer. Men även i länder där förtrycket är hårt organiserar sig hbtq-personer för sina rättigheter. Dessa aktivister har mod och vilja, men de behöver stöd i ofta mycket svåra miljöer.

Det finns goda exempel på hur Sverige gjort skillnad. Under 2000-talet har vi kunnat se att hbtq-personers mänskliga rättigheter har förts in som mål i allt fler strategier för svenskt utvecklingssamarbete. Enskilda ambassader har gett lokala hbtq-aktivister ett aktivt stöd. Genom Sveriges stöd till den RFSL-ledda utbildningen Rainbow Leaders har ett stort antal av hbtq-rörelsens egna ledare fått ledarskapsutbildning och ökad kunskap om rättighetsbaserat arbete. Sverige stöder också ett flertal små hbtq-organisationer. Stödet till organisationer som arbetar med hbtq-frågor i fattiga länder är i dag inte omfattande mätt i kronor, men för de enskilda organisationerna har det en avgörande betydelse. Dock finns det ofta hinder för att stödja hbtq-organisationer. I länder där samkönade relationer är förbjudna finns det stora svårigheter för en hbtq-organisation att ens registrera sig, och många små hbtq-organisationer i fattiga länder har haft svårt att leva upp till de höga krav på revision och uppföljning som Sverige ställer.

I dag läggs ansvaret för många projekt på de svenska organisationer, t.ex. RFSL, som förmedlar stödet. Det innebär en stor ekonomisk risk för dessa organisationer i vårt land, som ofta har begränsade resurser. Dagens ordning begränsar därför ibland möjligheterna att gå in i projekt i de länder där förtrycket är som hårdast och behovet av stöd som störst. Om Sverige ska kunna stödja hbtq-organisationer även i länder där situationen för hbtq-personer är som svårast krävs en ökad flexibilitet och att man inte lägger det ekonomiska ansvaret enbart på aktörer i det civila samhället. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till hur stödet till hbtq-organisationer i mottagarländerna kan förstärkas och göras mer flexibelt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiets politik angående internationella hbtq-frågor finns närmare beskriven i motionen Internationella hbtq-frågor (2016/17:812).

8 Folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken

Folkrörelser och frivilligorganisationer i Sverige har spelat och spelar en viktig roll inom utvecklingspolitiken. Tack vare sina kontakter och arbetsformer kan folkrörelserna och frivilligorganisationerna ofta bedriva utvecklingsarbete som är centralt och som få andra givare skulle genomföra. En framgångsrik svensk utvecklingspolitik förutsätter att vi arbetar via de multilaterala organisationerna, med bilateralt samarbete och genom folkrörelserna. Tack vare alla de svenskar som ideellt har engagerat sig i solidaritets- och biståndsarbetet har svensk utvecklingspolitik dessutom fått en tydligare folklig förankring och tillförts viktiga perspektiv.

Tyvärre verkar inte alla politiska företrädare se värdet av folkrörelserna. Under de senaste åren har de misstänkliggjorts i debatten, exkluderats från arbetet med att utforma den svenska utvecklingspolitiken och förutsättningarna för deras arbete har försämrats. En viktig, om än liten, del av folkrörelsernas arbete har varit deras informationsarbete. Ett svenskt bistånd av hög kvalitet förutsätter en svensk biståndsdebatt av hög kvalitet. Vi behöver ta till vara den enorma kompetens och erfarenhet som finns i folkrörelserna, både när det kommer till utformningen av biståndet och i den breda utvecklingsdebatten. Under den borgerliga regeringen skars anslagen för informationsarbetet kraftigt ned och en egeninsats infördes. En direkt konsekvens är att flera mindre resursstarka organisationer fått svårt att delta i utvecklingsdebatten och en rad tidskrifter om utvecklingsfrågor har tvingats lägga ned. Informationsstödet har en viktig roll att fylla och det bör ökas. Dagens krav på egeninsats för informationsarbete bör avskaffas helt.

Civilsamhället har en central roll i demokratiska system och för den demokratiska utvecklingen. Det fungerar både som vakhund och visseblåsare när övergrepp har begåtts eller rättigheter kränkts, som ansvarutkrävare för utlovade reformer och beslut, men också som informationskälla för såväl befolkningen inom det aktuella landet som omvärlden. Sedan en tid tillbaka har vi sett hur regimer på flera håll i världen begränsar folkrörelsernas och civilsamhällets utrymme. Flera länder har infört lagar som begränsar möjligheterna för frivilligorganisationer att ta emot bidrag från andra länder.

Fackliga rättigheter är också utmanade världen över enligt världsfacket International Trade Union Confederation (Ituc). I deras globala rättighetsindex för 2016 som rankar situationen i 141 länder beskriver de hur förhållandena för arbetstagare har blivit sämre på alla världens kontinenter. Denna utveckling är en viktig orsak till att inkomstklyftorna i världen ökar. Länder som Kambodja, Indien, Turkiet och Kina, där många svenska företag i dag har sin produktion, ligger i listans topp.

Den turkiska regimens attacker på oppositionen, MR-organisationer och andra sociala rörelser är ett exempel på hur civilsamhället begränsas. När Israel vägrade att ge chefen för Human Rights Watch arbetstillstånd och när företrädare för de israeliska regeringspartierna hotade att dra in medborgarskapet för MR-organisationen B'Tselem's chef är andra. Ytterligare ett exempel är när ett 20-tal organisationer, framför allt från hbtq-rörelsen, utestängdes från deltagande i möten under FN:s högnivåmöte om hiv/aids

i New York 8–10 juni 2016. Sverige har historiskt sett varit en stark förespråkare för ett starkt och vitalt civilsamhälle. Den rollen är det extra viktigt att vi behåller i dessa tider.

Den senaste tidens utveckling i Kambodja ger ytterligare anledning till oro. Den amerikanska demokratiorganisationen National Democratic Institute har kastats ut ur landet, flera radiostationer har tvingats upphöra med sina sändningar och sändningstillstånden för ytterligare två stationer har dragits in. Den oberoende och väl ansedda dagstidningen Cambodia Daily hotas med stängning. Nyligen greps också oppositionsledaren Kem Sokha. Vänsterpartiet menar att inskränkningar i yttrande- och pressfrihet och civilsamhällets utrymme måste tas på största allvar var än i världen de sker. Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att värna och stärka civilsamhällets och folkrörelsernas roll i utvecklingspolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

9 PGU – Sveriges politik för global utveckling

Grunden för svensk utvecklingspolitik är Sveriges politik för global utveckling, PGU. Det har gått 14 år sedan en enig riksdag antog propositionen Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling och därigenom slog fast att utvecklingspolitiken skulle genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från de fattigas perspektiv på utveckling. Samtidigt slog riksdagen fast att svensk politik måste vara samstämmig, dvs. alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om rättvis och hållbar global utveckling. Vänsterpartiet välkomnade PGU. För oss är det centralt att svensk utvecklingspolitik utgår från PGU, att internationell utvecklingspolitik handlar om mer än bara bistånd och att det krävs samstämmighet mellan alla politikområden för att nå utvecklingspolitikens mål.

PGU var visionär och nydanande när den kom. Flera länder och organisationer har de senaste åren utvecklat egna policyer och riktlinjer för samstämmighet. När världens stater 2015 enades kring nya hållbarhetsmål i Agenda 2030 återfanns samstämmigheten som bärande princip. För att förstå hur utveckling skapas, eller motverkas, måste man analysera all politik som påverkar utveckling. Det är välkommet att de regeringar som suttit vid makten sedan PGU först antogs har uppdaterat och utvärderat politiken med jämna mellanrum. Den nuvarande regeringens uppdatering av arbetet med PGU och sammankopplingen med Agenda 2030 är också välkommen. 14 år efter att PGU antogs är det dock uppenbart att svensk politik fortfarande inte är samstämmig. De stora målkonflikterna och hindren för en kraftfull utvecklingspolitik kvarstår, och regeringen saknar konkreta förslag på hur de ska hanteras. Här finns vapenexporten, EU:s jordbrukspolitik och skatteflykten som några av de klarast lysande exemplen. Samtidigt har regeringen under mandatperioden tagit eller aviserat politiska beslut som går rakt emot målen i PGU. Oviljan att stå bakom offentlig land-för-land-rapportering på EU-nivå, avtalet med Turkiet för att stoppa människor på flykt, åtstramningarna av de svenska asyllagarna, exportsatsningen riktad till diktaturer och försäljningen av Vattenfalls kolgruvor är bara några av dem.

I regeringens uppdatering av PGU genom skrivelsen Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 lyfts fem mål- och intressekonflikter. Regeringen beskriver arbetet med mål- och intressekonflikter som ”komplext och resursintensivt” samt att det innebär att ”målkonflikter behöver synliggöras och bli föremål för

medvetna och övervägda val”. Trots det är endast en av de mål- och intressekonflikter som lyfts fram i skrivelsen formulerad som, och innehållande, en tydlig konflikt: ”satsningar på hållbar energi kontra fattigdomsbekämpning”. De övriga rör företagande på svåra marknader, hållbar konsumtion och produktion, krigsmaterielexport och skatteflykt. Regeringen beskriver inom dessa områden hur svenska företag har ett stort ansvar i att agera ansvarsfullt på svåra marknader, att konsumtion och produktion behöver ställas om för att bli mer hållbara, att exporten av krigsmateriel hotar en rättvis och hållbar utveckling samt att skatteflykt från fattiga länder hindrar utvecklingen. Ingenstans tydliggörs vilka intressen eller mål som står i konflikt med målen inom dessa områden. Vilka mål uppfyller man genom svenska företags bristande ansvar på svåra marknader, ohållbar konsumtion och produktion, krigsmaterieexporten eller skatteflykten? Detta trots att målkonflikter ska synliggöras och bli föremål för medvetna val. Det är inte svårt att föreställa sig vilka intressen och mål det handlar om, men det är en stor brist att de inte tydliggörs, för precis som regeringen skriver är det endast så de kan hanteras. Målen och intressena som hindrar en hållbar utveckling på dessa områden bidrar knappast till att främja utveckling eller hållbarhet på något vis och bör därför formuleras som hinder som ska motverkas, snarare än delar av målkonflikter. För det krävs dock en tydlig politik som varken nuvarande eller föregående regering velat driva. Regeringen bör återkomma med tydliga förslag på hur man ska hantera de hinder för utveckling som beskrivs i skrivelsen Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Vänsterpartiets syn på PGU utvecklas i motionen med anledning av skr. 2015/16:182 Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030 (2016/17:33).

10 Agenda 2030

Under 2015 gjordes flera framsteg inom den globala utvecklingspolitiken, bl.a. antagandet av de nya hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och klimatmötet i Paris. Men även överenskommelsen Addis Ababa Action Agenda om utvecklingsfinansiering och Sendaikonferensen där ett nytt ramverk för katastrofriskreducering antogs utgör framgångar från 2015. Sammantaget lägger dessa framsteg grunden för en utvecklingsagenda som kan föra världen framåt på ett mer hållbart sätt. De senaste åren har också FN-systemet, där en stor del av utvecklingspolitiken avgörs och som tidigare ofta kritiserats för bristen på transparens, blivit mer öppet. Inte minst gäller det i processen med framtagandet av Agenda 2030. Framstegen inom FN och den ökade öppenheten väcker förhoppningar om ett mer effektivt världssamfund bättre rustat att möta dagens och framtidens utmaningar.

Den öppna processen är sannolikt en av de främsta anledningarna till att Agenda 2030 på ett helt annat sätt än millenniemålen angriper utvecklingsfrågorna utifrån ett helhetsperspektiv. Enligt Vänsterpartiet är några av de främsta framgångarna med Agenda 2030 att målen är universella och omfattar alla jordens stater och invånare samt det tydligare jämlikhetsperspektivet. Även barnrättsperspektivet och jämställdhetsperspektivet är framträdande, även om vi hade önskat starkare skrivningar och högre ambitioner när det gäller det senare, inte minst avseende SRHR.

Agenda 2030-delegationen tillsattes av regeringen i mars 2016 för att stödja och stimulera arbetet med Agenda 2030. I delegationens nulägesbeskrivning från sommaren

2017 tar de särskilt upp jämlikhet och jämställdhet som områden med störst utmaningar med orden ”Sverige är ett av de mest jämlika länderna i världen, men är även det OECD-land där den inkomstrelaterade ojämlikheten ökar mest. Sverige har en ojämlikhet som slår hårt mot vissa grupper i samhället, bland annat utrikes födda, personer med funktionsnedsättning, asylsökande, papperslösa och EU-migranter”. Vänsterpartiet delar denna bild och menar att arbete för jämlikhet och jämställdhet behöver stärkas både inom och utanför landets gränser.

Vi har vid flera tillfällen påpekat att millenniemålen fick lite utrymme i den förra regeringens utvecklingspolitik mellan 2006 och 2014. Alltför mycket av den svenska utvecklingspolitiken saknade under denna tid en tydlig koppling till målen och fattigdomsbekämpning fick en undanskymd roll. Att den rödgröna regeringen valde att tydligt knyta an till Agenda 2030 i uppdateringen av PGU var därför mycket välkommet. Utvecklingspolitiken präglas dock fortfarande av en oförmåga att tydligt låta utvecklingsmålen styra och få företräde framför andra politiska ambitioner. Sverige måste koppla allt bistånds- och utvecklingsarbete till uppfyllandet av Agenda 2030 och Sveriges politik för global utveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11 En utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling

Samstämmigheten inom utvecklingspolitiken är central för att nå framgång. Att få alla politikområden att sträva åt samma håll är givetvis en stor utmaning, så även att formulera en utvecklingspolitik som lyckas täcka in alla relevanta områden.

Vänsterpartiet har i denna motion inte avsikten att redogöra för all vår politik för en mer rättvis och jämlik värld, utan presenterar här vår politik inom de områden där vi ser att Sverige har en viktig roll att spela som enskilt land, som medlem i EU eller inom världssamfundet.

11.1 Klimaträttvisa

Vänsterpartiet strävar efter klimaträttvisa. Med det menar vi att vi tittar specifikt på klimatförändringarna utifrån ett rättviseperspektiv och på vem som påverkar respektive drabbas av klimatförändringarna. Situationen i världen i dag kan betecknas som djupt orättvis utifrån ett klimaträttviseperspektiv. Kapitalismen fördelar jordens resurser extremt ojämnt, mellan klasser, mellan rika och fattiga länder och – i samspel mellan patriarkala strukturer – mellan kvinnor och män.

Världens rika människor har orsakat klimatförändringarna och har fortfarande störst påverkan på klimatet. De som drabbas är däremot världens fattiga människor. Utifrån ett klimaträttviseperspektiv är det, vilket även slås fast i FN:s klimatkonvention, de rika länderna som har det historiska ansvaret för klimatförändringarna och som nu även har det största ansvaret för att minska sina utsläpp. Dessutom måste de rika länderna ge stöd till de fattiga länderna, som drabbas av klimatförändringarna.

Det finns stora skillnader mellan fattiga och rika människors klimatpåverkan även inom länder. Vi anser att det behöver synliggöras vilka som överskrider sitt miljöutrymme och med hur mycket, såväl nationellt som globalt. Att synliggöra

ojämlikheterna är att visa hur det globala klassamhället ser ut i praktiken. Debatten som förs om klimatet fäster knappt någon uppmärksamhet alls på kön, trots att det är kvinnor som drabbas hårdast av miljöförändringarna samtidigt som det är män som belastar miljön mest, i såväl rika som fattiga länder. Det handlar om makt och resurser, och världens kvinnor har alltfjämt inte jämställda levnadsvillkor i förhållande till män. Därför är det nödvändigt att lyfta klimatfrågorna ur ett genusperspektiv. Vänsterpartiets politik för ökad klimaträttvisa utvecklas i motionen Klimaträttvisa (2017/18:1141).

11.2 Migration

Över 65 miljoner människor befinner sig på flykt runt om i världen, fler än någonsin tidigare. Varje dag tvingas 28 300 människor fly sina hem p.g.a. konflikt och förföljelse, enligt UNHCR. FN uppskattar att över 128 miljoner människor är i behov av humanitärt stöd, vilket är den högsta siffran någonsin. Migrationen har många olika orsaker. En del människor tvingas på flykt p.g.a. förföljelse och förtryck eller p.g.a. miljöförstöring. Andra har aktivt valt att lämna sitt land för att förbättra sina livsvillkor eller av kärlek.

Migration i alla dess former påverkar förutsättningarna för utveckling på gott och på ont. Därför är det centralt att migrationspolitikens alla delar måste vara samstämmiga med utvecklingspolitiken. Att rekordmånga människor befinner sig på flykt i dag borde leda till att fler stater, framför allt i den rika delen av världen, tar ett större ansvar för att erbjuda människor en fristad, men också för att finna konstruktiva lösningar på hur migrationen ska hanteras. I stället ser vi hur Europa och USA har stängt sig alltmer, genom att införa gränskontroller, inreseförbud och sluta avtal med Turkiet för att de ska stoppa flyktingar från att ta sig in i Europa. Turkiet, vars gränsvakter vid flera tillfällen har skjutit mot flyktingar som försökt ta sig in i landet från Syrien och är på väg att färdigställa en mur på gränsen mot Syrien för att förhindra människor som flyr kriget från att ta sig in i landet. Turkiet, som inte har ratificerat Genèvekonventionens tilläggsprotokoll som garanterar skydd åt flyktingar från länder utanför Europa. Turkiet, som har trappat upp konflikten med sin kurdiska befolkning och efter det misslyckade kufförsöket sommaren 2016 har ökat kränkningarna av yttrande- och pressfriheten och massarresterat regimotståndare. Detta Turkiet har alltså utsetts av EU till gränsvakt. Allt för att hålla flyktingar borta från den europeiska kontinenten.

När vägen mellan Turkiet och Grekland nu är stängd har Libyen blivit det främsta avreselandet för människor på flykt från Afrika och delar av Mellanöstern till Europa. Det beror till stor del på det rådande kaoset och bristen på kontroll över landets gränser. EU har fokuserat sitt engagemang i Libyen på att stoppa flyktingar från att ta sig in i Europa, trots att det innebär att de fastnar i det krigshärjade landet. Situationen för de flyktingar som befinner sig i Libyen är fruktansvärd. Flera rapporter, bl.a. från FN och Human Rights Watch, vittnar om flyktingar som säljs som slavar, trafficking, sexuella övergrepp och tortyr. Samtidigt betalar EU den libyska kustbevakningen för att stoppa båtar med flyktingar trots att FN-rapporter beskriver hur den libyska kustbevakningen vid upprepade tillfällen har skjutit mot, skjutit sönder och sänkt flyktingbåtar. Flyktingar som omhändertags av den libyska kustbevakningen förs tillbaka till Libyens migrationshäkten där de intagna utsätts för tortyr, svält och våldtäkter.

Trots situationen i Libyen och vetskapen om de övergrepp som begås utökade EU stödet till landets kustbevakning under sommaren 2017. 46 miljoner euro ska förmedlas till kustbevakningarna från en av EU:s biståndsfonder. Detta går rakt emot de principer

som ska styra bistånd och utvecklingssamarbete, det är kontraproduktivt och medför uppenbara risker för aktivt bidragande till grova brott mot mänskliga rättigheter. Trots det står Sverige bakom EU:s politik i Libyen. Det är uppenbart att mänskliga rättigheter väger lätt mot ambitionerna att hindra flyktingar från att komma till Europa. Det är dessutom uppenbart att den förda politiken leder till att Libyen destabiliseras ytterligare.

När EU hösten 2016 tecknade återtagandeavtal med Afghanistan var det med hot om att dra tillbaka biståndet på motsvarande 10 miljarder kronor årligen under en fyraårsperiod. Afghanistan är ett av världens fattigaste länder. Deras inhemska intäkter utgör endast 10,4 procent av BNP och landet är därmed så pass beroende av utländskt bistånd att dess regering hade svårt att stå emot pressen från EU. Afghanistan kan på inget sätt beskrivas som ett säkert land och utvecklingsutmaningarna är enorma. Den afghanska flyktingministern har vid flera tillfällen vädjat till EU att inte deportera människor till landet. Att Sverige med stöd i EU:s avtal har tecknat ett bilateralt återtagandeavtal med Afghanistan är direkt skamligt.

Utvecklingspolitiken har en viktig roll i att bekämpa migrationens orsaker, såsom fattigdom, förföljelse, krig, förtryck och miljöförstöring. Men utvecklingspolitiken och biståndsinsatser får aldrig användas för att hindra människor från att fly eller ta sig just till Europa. För Vänsterpartiet är det centralt att det alltid ska vara de fattigas perspektiv på utveckling som styr var och hur biståndet bedrivs. När utvecklingen inom EU går åt fel håll måste Sverige stå upp för asylrätten och de grundläggande principerna för effektivt bistånd, samt visa hur migration och utveckling hänger ihop och kan stärka varandra. Den 7 juni 2016 presenterade EU-kommissionen sitt meddelande ”New Migration Partnership Framework”. Meddelandet är en tydlig signal om det skifte av EU:s utvecklingspolitik som anats sedan sommaren och hösten 2015 i riktning mot att använda bistånd för att stoppa migration. Både som ett påtryckningsmedel för att förmå fattiga länder att kontrollera och begränsa migrationen och för att finansiera specifika insatser.

Svängningen av EU:s utvecklingspolitik sker samtidigt som unionen är på väg att utveckla politikområdet för att kunna bidra till att uppnå målen i Agenda 2030. Att begränsa migrationen på det sätt EU nu gör strider direkt mot hållbarhetsmålen i agendan. Det går dessutom helt emot principerna om hur bistånd ska bedrivas på tre centrala sätt: 1) Bistånd ska utgå från mottagarens egna prioriteringar och behov. En följd av att EU:s bistånd i stället följer givarländernas prioriteringar är att utvecklingsprogram i länder som Namibia och Malawi läggs ned med konsekvensen att barn inte längre får gå i skolan eller kan besöka läkare och att småbönders skördar minskar. 2) Bistånd får inte villkoras på detta sätt, utifrån politiska prioriteringar i givarländerna. 3) Flera av de insatser som finansieras med biståndsmedel får inte räknas som bistånd. Bland annat handlar det om bistånd till gränsbevakning och förvar.

Skiftet i EU:s utvecklingspolitik innebär också ett avsteg från Lissabonavtalet som säger att ”Utvecklingspolitikens primära mål ska vara minskad, och på lång sikt utrotad, fattigdom”. Regeringen bör slå fast att Sverige inte använder bistånd som påtryckningsmedel inom migrationspolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11.3 Vapenexport

Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent står upp för demokrati och folkstyre, ett land som aktivt och konsekvent arbetar för fred och nedrustning samt

ett land som fördömer varje brott mot de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem eller med vilka motiv de begås. Sverige har alla möjligheter att vara ett sådant land. Utrikesminister Margot Wallströms kritik gentemot Saudiarabien, erkännandet av Palestina, inrättandet av en nedrustningsambassadör och att Sverige röstade för FN-konventionen om att förbjuda kärnvapen är välkomna exempel på hur Sverige kan gå före och göra skillnad. Men för att kunna vara en röst för mänskliga rättigheter, nedrustning, fred och jämställdhet med trovärdighet krävs att Sverige slutar beväpna auktoritära regimer, länder som befinner sig i krig och stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Sverige är en av världens största vapenexportörer per capita. Bland köparna återfinns en lång rad diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Dubbelmoralen i svensk vapenexport visade sig tydligt under de folkliga protesterna i Nordafrika och Mellanöstern. Folket krävde frihet, demokrati och social rättvisa, samtidigt som Sverige levererade vapen till dessa auktoritära regimer. Bristerna i den svenska samstämmighetspolitiken blir som tydligast i dagens Jemen. Sverige har bidragit med över 300 miljoner kronor i humanitärt bistånd till Jemen sedan krigets början. Samtidigt exporterar Sverige vapen till sex av de nio stater som deltar i den Saudiledda koalitionen som bombar landet, begår krigsbrott och dödar civila. Sveriges syn på vapenexporten till de stater som strider i Jemen utvecklas i motionen Nordafrika och Mellanöstern (2017/18:529).

Vapenexporten fortsätter än i dag. Vänsterpartiet har i ett flertal motioner klargjort vår position om den svenska vapenexporten och behovet av att regeringen snarast lägger förslag på en lagstiftning som förbjuder export av vapen till länder som kränker de mänskliga rättigheterna, krigförande stater eller diktaturer samt på sikt avvecklar den svenska vapenexporten helt. Efter att både den förra och den nuvarande regeringen förhalat framtagandet av en ny lagstiftning rörande vapenexporten kommer nu ett urvattnat förslag som med största sannolikhet inte kommer innebära någon verklig skärpning av de nuvarande reglerna. Dessa regeringars ovilja att hantera det hinder vapenexporten utgör för en hållbar utveckling, genomförandet av PGU och möjligheterna att nå målen i Agenda 2030 kommer att bli en del av deras arv.

När regeringen besöker land efter land, som begår kraftiga brott mot de mänskliga rättigheterna och är rena diktaturer i syfte att få dem att köpa svenska vapen agerar den rakt emot de principer som utvecklingspolitiken bygger på. I Filippinerna har 7 000 människor dödats sedan president Duterte tillträdde i juni. I vad som av Amnesty beskrivs som en dödandets ekonomi tjänar dödspatruller pengar på att mörda påstådda narkomaner och knarklangare. Detta har inte hindrat regeringen från att aktivt främja vapenexport till landet. Svenska företrädare talar sig varma om export av ubåtar och övervakningssystem i filippinsk press och när näringsministern besökte landet i november var vapentillverkaren Saab en självklar del av delegationen. Samma vecka som en ny svensk ambassad invigdes i Manilla, öppnade Saab ett nytt försäljningskontor i samma stadsdel. Bläcket hade knappt torkat på fredsavtalet mellan den colombianska staten och Farcgerillan innan den svenska regeringen med Mikael Damberg i spetsen inledde en offensiv för att sälja JAS-plan. Botswana utgör ytterligare ett exempel på hur utvecklingsbehov får stå tillbaka för ambitionen att sälja svenska vapen. Regeringen bör i sitt exportfrämjande arbete säkerställa att den svenska krigsmaterielexporten är samstämmig med Sveriges politik för global utveckling och inte motverkar en hållbar utveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11.4 Skatteflykt

Ett av de enskilt största hindren för arbetet mot fattigdom är de enorma globala pengaflöden som varje år går från fattiga till rika länder genom olaglig och oredovisad skatteflykt. Skatteflykten slår sönder möjligheten för fattiga länder att mobilisera sina egna nationella resurser. Stora delar av det mervärde som skapas genom produktion och investeringar i fattiga länder kommer aldrig befolkningen i länderna till del. Detta slår särskilt hårt mot länder som saknar en effektiv skatteinhämtningsförmåga samt länder där starka privata aktörer, exempelvis multinationella företag, har särskilt stora möjligheter att påverka och manipulera skattepolitiken och skattemyndigheten. Utan skatteflykten hade många fattiga länder själva haft resurser att minska fattigdom, mödradödlighet och hunger. De hade haft en stadigare och mer tillförlitlig inkomstkälla och inte längre varit lika sårbara för biståndsgivarnas nycker och nedskärningar i biståndsbudgetarna.

Målet för utvecklingssamarbete måste vara att fattiga länder får kapacitet att själva ta ut skatt för att finansiera samhällsservice och att de får äga sin egen utveckling. Detta mål undergrävs tydligt av skatteflykten. Vänsterpartiets politik för att motverka skatteflykt beskrivs mer utförligt i motionen Skatteflykt (2017/18:622).

11.5 Vatten och sanitet

Tillgång till rent vatten och sanitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Trots detta saknar 2,4 miljarder människor tillgång till en toalett. 650 miljoner människor saknar tillgång till rent vatten. Varje dag dör 800 barn av diarré som orsakats av smutsigt vatten och dålig sanitet. Att säkra tillgången till rent vatten och grundläggande sanitet är avgörande för att kunna rädda liv världen över och även för att kunna bekämpa fattigdom samt för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Ett lands hela utveckling går hand i hand med tillgång till rent vatten och sanitet. I en tid av klimatförändringar blir det allt viktigare att lyfta dessa frågor. För miljontals människor världen över hotas tillgången till rent vatten som en direkt följd av klimatförändringarna.

Bristande tillgång till rent vatten och sanitet påverkar kvinnor och flickor särskilt hårt. Sjukdomar kopplade till smutsigt vatten och brist på säkra toaletter är den femte vanligaste dödsorsaken bland kvinnor runt om i världen. Alltför många kvinnor ägnar timmar varje dag åt att hämta rent vatten i stället för att delta i utbildning eller aktiviteter som skulle kunna ge en egen inkomst. Avsaknaden av toaletter är i många länder ett av huvudskälen till att flickor hoppar av sin skolgång. För att säkerställa dessa mänskliga rättigheter behövs långsiktiga lösningar med hållbara, tillgängliga system för distribution av vatten och sanitet. Det behövs samhällslösningar som når alla, inte endast dem med mest pengar. Rent vatten ska inte vara en kommersiell handelsvara – mänskliga rättigheter måste gå före marknadsintressen. Det behövs ett omedelbart stopp för privatisering av vatten. Vänsterpartiet vill att Sverige går i bräschen i arbetet med vatten och sanitet.

Tillgång till rent vatten är en förutsättning för liv och hälsa. När en resurs blir en bristvara tenderar den att bli en attraktiv handelsvara. De senaste decennierna har vatten blivit en stor affär för globala företag som ser gränslösa marknader öppna sig genom privatiseringar av vatten i kombination med en växande efterfrågan på vatten. Privata vattenföretag strävar efter kortsiktig vinst och söker sig till områden där kostnaderna är

låga och inkomsterna höga. IMF och Världsbanken har i flera fall utövat påtryckningar på fattiga länder för att de ska sälja ut sina vattenverk till multinationella bolag. De flesta fattiga länder har knappast något annat val än att gå IMF:s och Världsbankens krav till mötes eftersom IMF och Världsbanken har gjort privatisering av statligt vatten till ett villkor för att de ska ge stöd till vatten- och avloppsprojekt.

Vänsterpartiet anser att vatten är en grundläggande mänsklig rättighet som inte kan behandlas som en vara på en fri marknad. Privatiseringar slår hårdast mot dem som redan är fattigast, som redan har sämst hälsa, lägst utbildning och minst makt och inflytande i sina samhällen. Vänsterpartiet ser Sverige som en viktig aktör i det globala arbetet med att säkra tillgång till vatten och sanitet för jordens fattiga. Universell tillgång till rent vatten förutsätter att det finns en tryggad tillgång till vatten och då krävs att det finns en offentlig va-aktör som kan tillhandahålla dessa tjänster. Vänsterpartiet menar därför att all privatisering av vatten och dess distribution måste upphöra. Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, inom IMF och Världsbanken och i andra nationella sammanhang, verka för att privatisering av vattenresurser stoppas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att vi långsiktigt ska säkra tillgången till rent vatten och sanitet för hela jordens befolkning krävs att vi bygger upp hållbara system för vatten och sanitet i varje samhälle så att de kan tillhandahålla rättvisa och hållbara tjänster till alla. Då behöver regeringar och biståndsgivare förändra sitt arbete med vatten och sanitet. I dag ser vi att mycket av arbetet med vatten och sanitet sker i form av kortsiktiga projekt. Alltför många givare använder dessutom arbetet med vatten och sanitet för att visa upp just sina enskilda tekniska lösningar. Hållbara och långsiktiga system för vatten och sanitet kan inte byggas genom projekt eller kopplas till enskilda tekniska lösningar. Det krävs gemensamt ägda samhällssystem som myndigheter och regeringar kan ta ett långsiktigt ansvar för. Detta blir i synnerhet viktigt i en tid då tillgången till rent vatten hotas av klimatförändringar. Arbetet med vatten och sanitet behöver också bedrivas i aktiv dialog med det civila samhället och samhällets medborgare. Sveriges arbete med vatten och sanitet behöver fokusera på att långsiktigt stärka och bygga nationella system och institutioner som kan tillhandahålla hållbara vatten- och sanitetstjänster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11.6 EU:s utvecklingspolitik

EU:s medlemsländer står för nästan 60 procent av världens samlade bistånd och är många fattiga länders största handelspartner. Trots att EU-kommissionen är världens fjärde största biståndsgivare och Sverige kanaliserar drygt 2 miljarder kronor av den nationella biståndsbudgeten årligen genom EU är den svenska biståndsdebatten fokuserad på det svenska bilaterala biståndet.

EU:s utvecklingspolitik brister på en rad punkter och står inför en rad utmaningar. Det främsta problemet är självklart att få av EU:s medlemsstater lever upp till sina åtaganden när det gäller biståndet. Under flera år hade EU målsättningen att biståndet vid år 2015 skulle uppgå till 0,7 procent av BNI, för EU totalt och för äldre medlemsländer. Medan de som blivit medlemmar efter 2002 haft en målsättning på 0,33 procent av BNI. Concord beräknar i sin rapport Aid Watch från 2015 att EU sammantaget har långt kvar till målet och 2014 endast nådde upp till 0,42 procent av BNI. För två tredjedelar av EU:s länder, 18 stater, var motsvarande siffra under 0,2 procent.

Utöver biståndsnivåerna och urholkningen av biståndet finns andra stora problem. Fortfarande är s.k. bundet bistånd vanligt i ett flertal medlemsstater. All utvecklingsforskning pekar på att det är en mycket ineffektiv biståndsform, och det står i strid med tanken om ägandeskap i biståndet. EU har antagit en policy för samstämmighet i utvecklingspolitiken, Policy Coherence for Development, som motsvarar PGU i Sverige. Fortfarande finns dock grundläggande brister i samstämmigheten mellan EU:s olika verksamheter. Unionens handels-, jordbruks- och fiskeripolitik är exempel på verksamheter som försvårar, och i vissa fall helt slår sönder, förutsättningarna för att biståndet ska kunna ge resultat genom att vara utformade utifrån medlemsstaternas behov snarare än för att främja utveckling. Uppskattningsvis 7,1 miljarder euro togs 2014 från EU-ländernas biståndsbudgetar för att finansiera bundet bistånd, klimatbistånd, räntekostnader, flyktingmottagande i EU, utländska studenter vid högskolor i EU och skuldavskrivningar.

Ytterligare en stor utmaning i EU:s utvecklingspolitik är att ett mindre antal medlemsstater med Malta, Ungern och Polen i spetsen har kunnat blockera mycket av arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i unionens bistånd.

EU:s bistånds- och utvecklingspolitik genomgår ett antal olika processer som kommer att medföra omfattande förändringar av hur politiken kommer att bedrivas framöver, och i detta arbete bör Sverige delta aktivt. Den tidigare målsättningen att biståndet skulle uppgå till 0,7 procent av BNI till 2015 har reviderats till ett kollektivt åtagande om att uppnå målet under löptiden för den nya globala hållbarhetsagendan, dock med förbehållet att de äldre medlemsstaterna får ta hänsyn till budgetära omständigheter och att de nyare endast måste sträva mot målet 0,33 procent. EU ska dessutom på kort sikt uppnå målet om att 0,15–0,20 procent av BNI ska gå till de minst utvecklade länderna samt uppnå 0,20 procent under hållbarhetsagendans löptid. Dessa målsättningar är otillräckliga. Sverige bör aktivt verka för att EU och dess medlemsländer snarast tar fram en tydlig färdplan för hur målen ska nås. Dessutom bör Sverige verka för att EU:s klimatfinansiering ska ske utöver redan existerande åtaganden för biståndet och att stoppa de förslag som behandlas inom EU och öppnar för att använda biståndsmedel i militär verksamhet samt vidga definitionen av privatsektorbistånd. Likaså är det viktigt att klargöra att samstämmighet för utveckling är ett överordnat mål. Det finns också ett behov av att tydliggöra det civila samhällets roll för EU:s utvecklingspolitik, bl.a. genom deltagande i beslutsprocesser, och att finansieringen av det civila samhällets verksamhet ökar. Sverige bör utifrån principerna ovan verka för en ökad samstämmighet och effektivitet i EU:s utvecklingspolitik. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

11.7 Skuldavskrivningar

Fattiga länders skulder utgör i dag ett avgörande hinder för utveckling. I många länder förhindrar utgifter för räntor och amorteringar att satsningar på utbildning, hälsovård och infrastruktur genomförs, vilket i grunden hotar möjligheterna till utveckling.

Omfattande skuldavskrivningar genomfördes under början av 2000-talet för de fattigaste länderna. Mellan 1998 och 2010 sjönk skuldbördan för HIPC-länderna från 20 till 5 procent av statsutläggen. (HIPC står för Heavily Indebted Poor Countries.) HIPC-initiativet lanserades 1996 av IMF och Världsbanken och omfattar i dag 39 länder, framför allt i Afrika söder om Sahara.

I spåren av den ekonomiska krisen samt till följd av ökade kostnader för livsmedel och drivmedel ser vi dock hur skuldbördan växer på nytt. Trots en skuldsanering på hela 120 miljarder USD har statsskulderna i en rad länder snabbt ökat och börjat nå ohållbara nivåer igen. Den årliga utlåningen till låginkomstländer mer än tredubblades mellan 2007 och 2014 från 6,1 miljarder USD till 20,5 miljarder USD. En ny skuldkris börjar ta form, där fattiga länder som Moçambique och Ghana nu inte klarar av att betala sina skulder. I oktober 2016 meddelade Moçambique att landet inte kunde betala sina skulder till privata långivare. Ghana är redan beroende av lån från IMF och Världsbanken för att kunna betala de höga räntorna på landets skulder till privata långivare. Zambia och Mongoliet ligger i riskzonen. Av 67 låg- och medelinkomstländer som bedömts av organisationen Jubilee Debt löper 17 hög risk att inte kunna betala av sina skulder, 34 mellan hög risk och endast 12 löper låg risk. 4 är redan oförmögna att betala sina skulder.

Jubilee Debt har utifrån siffror från IMF och Världsbanken kommit fram till att mellan 25 och 60 procent av världens fattiga länder står inför omfattande ökningar av kostnaderna för de lån länderna har. Om den växande skuldkrisen inte hanteras kan den leda till växande fattigdom och stort lidande, på samma sätt som tidigare skuldkriser. Sverige bör verka för att de fattigaste länderna får totala och ovillkorade skuldavskrivningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ansvar för skuldkrisen kan inte enbart läggas på de fattiga länderna. Internationella institutioner och länder i den rika världen har ett stort ansvar för flera länders skuldkris. Många gånger har man lånat ut pengar till diktaturer trots att man varit medveten om att lånen inte skulle komma befolkningen till del. I dessa fall är det tydligt att långivarna har ett medansvar för skuldsättningen och skulderna är att betrakta som illegitima. Det var därför välkommet när Norges regering i augusti 2012 meddelade att man beslutat tillsätta en skuldrevision för att undersöka hur stor del av Norges fordringar på fattiga länder som är legitima. Vänsterpartiet menar att Sverige bör följa det norska exemplet. Sverige bör driva på för en global skuldrevision enligt norsk modell för att undersöka vilka fordringar som är legitima. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver skuldavskrivningar krävs nu förändringar i den globala ekonomin som förhindrar att skuldsituationen förvärras och att nya skuldkriser uppstår. Bland åtgärderna finns bättre reglering av lånemarknaden och skatterättvisa. Den samlade utvecklingspolitiken bär också ett tungt ansvar för att de fattigaste länderna inte ska drabbas av skuldkriser. En av flera förutsättningar för utveckling i fattiga länder är att det skapas internationella system för hållbar långivning.

Nätverket Eurodad (the European Network on Debt and Development) som samlar flera biståndsorganisationer runt om i Europa har presenterat flera förslag på hur framtida skuldkriser kan undvikas. De föreslår bl.a. en internationell insolvenslag med en domstol som ska kunna hantera fall med tvivelaktiga skulder. I dag tar sådana fall lång tid att lösa vilket får utdragna, svåra och ofta orättvisa konsekvenser. Ett annat förslag är att fastställa en princip som alltid sätter efterlevnaden av mänskliga rättigheter framför återbetalning av skulder. Exempelvis ska det inte vara tillåtet att skära ned på sjukvård och utbildning för att betala av skulder. Slutligen vill de införa ett bindande ramverk för ansvarsfullt långivande och låntagande för att undvika att ytterligare illegitima skulder uppstår. Vänsterpartiet anser att Sverige bör göra mer för att bromsa den pågående skuldkrisen och förhindra framtida kriser, utifrån de förslag som lyfts fram av Eurodad. Sverige bör som enskilt land såväl som i EU och FN agera för att

uppmärksamma frågan om den växande skuldbördan och ta fram en strategi för att förebygga kommande skuldkriser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 En biståndspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling

Under lång tid har Vänsterpartiet varit pådrivande för att Sverige ska uppnå målet om att 1 procent av BNI ska avsättas för internationellt utvecklingssamarbete. Nu är det dags att gå vidare, behovet av ett fungerande och effektivt bistånd är stort. Därför bör enprocentmålet göras till ett enprocentsgolv som utvecklingssamarbetet inte får understiga.

Vänsterpartiets utgångspunkt för bistånd är den internationella solidariteten. Vi menar därför att utvecklingssamarbetet ska utgå från mottagarnas prioriteringar, inte från egenintressen i givarländer eller som ett maktmedel mot mottagarna. Vänsterpartiet menar att en förutsättning för en framgångsrik fattigdomsbekämpning är att det politiska och ekonomiska självbestämmandet i mottagarländerna ökar. Varje land har sin egen historia och sin egen unika situation och det finns således aldrig en enda väg till utveckling. I den s.k. biståndseffektivitetsagendan, som antogs i Paris 2005 och sedan uppdaterats i Accra, Busan och Mexiko City, framgår att mottagarländernas inflytande över utvecklingssamarbetet måste öka. Biståndsgivarna lovar att förändra attityder och metoder för att anpassa sitt bistånd bättre till varje enskilt samarbetsland. Mottagarländerna måste med andra ord äga sin egen utveckling.

Tyvärr måste vi konstatera att utvecklingen på flera håll går i rakt motsatt riktning. Givarländernas avräkningar för kostnader för flyktningmottagande har ökat kraftigt de senaste åren, EU driver på för att använda bistånd till militär verksamhet och har i allt större utsträckning börjat använda bistånd för att pressa fattiga länder att stoppa människor på flykt. Samtidigt driver flera EU-länder på för en mer generös användning av privatsektorbistånd som riskerar leda till att biståndspengar går till företag i rika länder i stället för till fattiga människor i fattiga länder. Det är gamla och omoderna sätt att bedriva bistånd, som har prövats och som har misslyckats.

Ägandeskap är en fråga om demokrati men också om effektivitet. Om biståndsmedel ska leda till långsiktiga förändringar krävs att mottagaren äger sin egen utveckling. För att framgångarna inom kampen mot fattigdomen i världen ska bli permanenta krävs att arbetet genomsyras av ett starkt ägandeskap hos mottagarländerna. Det är de människor som känner fattigdomen och orättvisorna i sin vardag som behöver sätta dagordningen för biståndet. Därför måste besluten om landets utveckling tas av invånarna själva – detta är grunden för demokrati. Vänsterpartiet menar att det är centralt att befolkningen i de fattiga länderna tillåts att formulera sina egna mål och visioner och styra sin egen utveckling. Allt utvecklingsbistånd ska följa biståndseffektivitetsagendan, utgå från respektive mottagarlands egna behov, respektera dess suveränitet och inte förknippas med ekonomiska villkor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.1 En feministisk biståndspolitik

Trots att det råder bred enighet om att jämställdhetsfrågor är centrala både för utveckling i stort och i svenskt utvecklingssamarbete så saknas det tydliga siffror på hur stor andel av det svenska biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män. Regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 2018 att ”andelen insatser som på något sätt främjar jämställdhet och kvinnors egenmakt rapporteras vara 52 procent”, men presenterar inga uppgifter när det gäller faktiska resurser.

Vänsterpartiet menar att Sverige, i en värld där kvinnor systematiskt diskrimineras och åsidosätts, bör ha som målsättning att avsätta hälften av biståndet eller mer till flickor och kvinnor. Sverige bör ha som mål att minst 50 procent av biståndet ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är på samma sätt viktigt att det skapas tydliga sätt att följa hur stor andel av biståndet som går till flickor och kvinnor respektive pojkar och män i internationella organisationer. Sverige bör verka för att EU, relevanta FN-organ, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna förstärker sitt jämställdhetsarbete med målet att minst 50 procent av allt utvecklingssamarbete ska gå till flickor och kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Att få bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet är en grundläggande mänsklig rättighet. Men det är en rättighet som kränks och inskränks i många länder som Sverige bedriver utvecklingssamarbete med. Bristande tillgång till preventivmedel och sexualupplysning, bristande mödravård och starka begränsningar i aborträtten är centrala hinder för utveckling och fattigdomsbekämpning. Behovet är stort av givarländer som är beredda att stötta organisationer som arbetar för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i fattiga länder. Alltför många givare saknar viljan eller modet att engagera sig i dessa kontroversiella frågor. Samtidigt ser vi hur de krafter som motarbetar aborträtten är aktiva i många fattiga länder och flyttar fram sina positioner. Trumps beslut att återinföra den s.k. Mexico City Policy som hindrar USA från att finansiera organisationer som arbetar för aborträtten utgör ett mycket stort hot mot kvinnors rättigheter och ett tydligt bakslag för den globala utvecklingspolitiken.

RFSU har i flera rapporter granskat hur stor andel av det svenska biståndet som går till SRHR. Våren 2016 presenterade de sin tredje rapport och deras granskning omfattar nu perioden 2006–2014. Under dessa år varierade det svenska biståndet till SRHR mellan drygt 2 miljarder kronor och 2,7 miljarder kronor årligen. Det motsvarar drygt 6 procent av den svenska biståndsbudgeten. Trots att granskningen omfattar åtta år då de sittande biståndsministrarna lyfte fram SRHR som en tydlig svensk prioritering går det inte att se en tydlig ökning av det svenska stödet till SRHR, varken i kronor eller som andel av biståndsbudgeten. Jämfört med andra givare kan vi konstatera att Sverige kommer först på sjätte plats när det kommer till att satsa på SRHR, bl.a. Norge, Irland och USA avsätter en större del av sin biståndsbudget till SRHR.

RFSU:s granskning sträcker sig fram till 2014, samma år som den nuvarande regeringen tillträdde. Nuvarande regering har själva uppgett att 8 procent av den svenska biståndsbudgeten för 2018 nu går till SRHR. SRHR måste prioriteras i vårt utvecklingssamarbete. Av denna anledning har Vänsterpartiet under flera år drivit att minst 10 procent av biståndsbudgeten ska öronmärkas för SRHR – ett mål som även IPCI (International Parliamentarians' Conference on the Implementation of the ICPD Programme of Action) ställde sig bakom i sin slutdeklaration, Stockholm Statement of Commitment. Regeringen bör öka andelen bistånd som avsätts för arbete med SRHR till minst 10 procent av den totala biståndsbudgeten, samt verka inom EU och FN för att

övriga biståndsgivare följer Sveriges exempel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett område som allt oftare beskrivs som eftersatt är arbetet med SRHR-frågor i humanitära kriser. Vi ser idag ett tydligt samband mellan väpnade konflikter och ökad mödradödlighet, barnäktenskap och sexualiserat våld. I dag pågår flera utdragna konflikter runt om i världen och fler människor än någonsin tidigare befinner sig i dag på flykt. Vi ser också att människor lever på flykt under allt längre tid. Den genomsnittliga tiden som människor är på flykt uppgår till 17 år. Behoven är enorma i konfliktområden och i flyktingläger av att motarbeta barnäktenskap och sexualiserat våld och säkra tillgången till preventivmedel, säkra aborter och mödravård. Flera organisationer, exempelvis UNFPA och IPPF (International Planned Parenthood Federation) har börjat ställa om sin verksamhet för att förstärka sitt arbete med SRHR-frågor i humanitära kriser. Ett exempel på den verksamhet IPPF bedriver är Syrian Family Planning Association, SFPA. Under kriget i Syrien har de startat 74 nya mobila kliniker som runt om i Syrien ser till att kvinnor och flickor får tillgång till preventivmedel, sexualupplysning och mödravård. Regeringen bör öka stödet till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i det humanitära biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.2 Rätten till utbildning

Alla barn har rätt till utbildning. Denna rättighet gäller även barn på flykt, vid kriser och konflikter. Trots det finns det många faktorer som hindrar barn från att förverkliga denna rättighet. Trots de framsteg som gjorts, inte minst tack vare millenniemålen, finns fortfarande betydande brister, särskilt för flickor. Nära 60 miljoner barn i grundskoleåldern går inte i skolan i dag. Betydligt fler saknar tillgång till tidigt lärande och förskola. Fler barn än någonsin tidigare befinner sig på flykt och riskerar därmed att växa upp utan, eller med bristfällig, tillgång till utbildning.

Utbildning är så vitalt för barns utveckling och överlevnad att det kan ses som ett grundläggande humanitärt behov. Trots det är utbildningsinsatser underfinansierade inom det humanitära arbetet. Under 2016 investerades endast 1,4 procent av världens humanitära bistånd i utbildningsinsatser. Utöver barn som lever i humanitära kriser hindras barns utbildning av diskriminering och fattigdom. Flickor hindras särskilt av bristande tillgång till vatten och sanitet i skolorna, patriarkala föreställningar om flickor och kvinnor samt bristande tillgång till SRHR.

Vänsterpartiet menar att Sverige bör arbeta för att stärka insatserna för att rätten till utbildning efterlevs fullt ut. Sverige bör inom utvecklingssamarbetet verka för inkluderande utbildning av hög kvalitet och trygga skolor för både flickor och pojkar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.3 Handel och privatsektorbistånd

Den borgerliga regeringen arbetade ihärdigt för att stärka den privata sektorns roll i utvecklingssamarbetet. Vänsterpartiet har ifrågasatt den prioriteringen, delvis p.g.a. bristerna i uppföljning och redovisning avseende privatsektorbiståndet. Precis som biståndsorganisationernas arbete ständigt är under uppföljning och noggrant utvärderas måste de privata aktörerna avkrävas ansvar för sitt arbete. Naturligtvis borde de

biståndsmedel som går till företag eller näringslivsorganisationer följas upp och utvärderas på samma sätt som annat bistånd. För att biståndet på ett effektivt sätt ska bidra till utveckling anser Vänsterpartiet att alla utvecklingsinsatser, inklusive de som utförs av den privata sektorn, som grundregel ska omfattas av samma regler för uppföljning och mätas mot samma rapporteringsindikatorer. Regeringen bör säkerställa att alla aktörer som arbetar med bistånd och utvecklingsarbete, inklusive de inom den privata sektorn, ska följa Sveriges politik för global utveckling samt den svenska politikens utvecklingsmål. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Handel spelar en central roll för både Sveriges ekonomi och den ekonomiska världsordningen. Genom utbyte av varor och tjänster skapas både arbetstillfällen och enorma vinster. Handeln förs i dag inte på rättvisa villkor, och de vinster som handel skapar fördelas inte på ett rättvist sätt. Orättvisa handelsvillkor och ojämlika möjligheter att delta i världsekonomin är en av huvudförklaringarna till att vår värld fortfarande är så ojämlig och att klyftorna mellan och inom länder i stora delar av världen fortsätter att växa. Handelspolitiken måste därför följa utvecklingspolitikens målsättningar och vara samstämmig med PGU.

Genom Sveriges medlemskap i EU överfördes stora delar av vår handelspolitik till Bryssel, och där förs en gemensam handelspolitik där medlemsstaterna är bundna till unionens handelsavtal. Undantag är handel med krigsmateriel som fortfarande regleras på nationell nivå. Sverige bedriver också ett omfattande handels- och investeringsfrämjande arbete som regleras på nationell nivå, t.ex. via Exportkreditnämnden (EKN), Svensk Exportkredit (SEK) och Business Sweden (tidigare Invest in Sweden Agency, Invest Sweden och Exportrådet), genom det stöd man ger och de exportkrediter och garantier man utfärdar vid export och investeringar utomlands. Granskningar genomförda av Amnesty och Diakonia samt riksdagens utredningstjänst, på uppdrag av Vänsterpartiet, visar på stora brister när det gäller insynen i EKN, SEK och dåvarande Exportrådet, samtidigt som de med stora summor stödjer investeringar och handel med diktaturer. Även om regeringen i regleringsbrevet till EKN, utöver formuleringar om att verksamheten ska ske i enlighet med PGU, lagt till skrivningar om att de ska ”säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med – samt informera om – OECD:s riktlinjer för multinationella företag, principerna i FN:s Global Compact samt FN:s principer för företag och mänskliga rättigheter” finns det mycket kvar att göra för att dessa skrivningar ska synas i praktiken. Vänsterpartiet anser att det är orimligt att Sveriges riksdag inte kan få ta del av information om till vilka länder ett statligt bolag utfärdar krediter. Regeringen bör återkomma med förslag på hur de ska öka insynen i den verksamhet som EKN och SEK bedriver. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) pekar i rapporten ”Business and human rights in development cooperation – has Sweden incorporated the UN guiding principles?” på allvarliga brister när det gäller styrningen av statsägda bolag och myndigheter. Bland annat pekar de på att det saknas obligatoriska krav på risk- och konsekvensanalyser i situationer med hög risk för kränkningar av mänskliga rättigheter, något svenska staten borde kräva av myndigheter och statsägda bolag. Även om en del aktörer på området hanterar detta genom egna frivilliga rutiner bör det ligga inom statens ansvar att ställa denna typ av krav. Regeringen bör återkomma med förslag på krav på risk- och konsekvensanalyser för myndigheters och statsägda bolags insatser

inom utvecklingsarbetet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I regeringens nystart av PGU behandlas svenska företags roll på svåra marknader och det svenska exportstödet, men även här är målsättningarna låga. Genomförandet av nationella handlingsplaner ska följas upp, kunskaper ska höjas, handelsdelegationer ska informeras och statligt ägda bolag ska agera föredömligt. Vänsterpartiet vill se kraftigare tag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Regeringen bör återkomma med mer konkreta förslag på hur svenskt exportfrämjande ska bli samstämmigt med politiken för global utveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inom OECD:s biståndskommitté Dac pågår ett arbete med att se över vad som ska kunna räknas som bistånd. En del av översynen handlar om att vidga definitionerna av privatsektorbiståndet. En sådan breddning riskerar att leda till att biståndet i större utsträckning finansierar företag i givarländer i stället för biståndets verkliga målgrupper. En viktig princip att värna när det gäller privatsektorbistånd är den om additionell effekt, som säger att bistånd endast ska ges via privat sektor om det finansierar satsningar som annars inte hade skett. Vänsterpartiet oroas av utvecklingen inom Dac som riskerar att urholka biståndet och menar att Sverige måste utgöra en tydlig motvikt mot denna utveckling. Regeringen bör verka för att förändringarna i Dacs regelverk inte leder till en urholkning av biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.4 Värna biståndet

Mot bakgrund av hur liten del av de globala penningflödena som utgörs av bistånd är det mycket viktigt att biståndet värnas. Biståndsmedel måste gå till verkliga biståndsinsatser i enlighet med biståndseffektivitetsagendan. Avräkningar för kostnader i givarländer, företagsbistånd som finansierar företagets verksamhet i stället för biståndets målgrupp eller biståndspengar som går till militär eller säkerhetspersonal måste avvecklas.

En förutsättning för att garantera kvalitet, transparens och uppföljning är att biståndet inte kanaliseras via s.k. skatteparadis. Skatteparadis definieras som ett land med bl.a. stark banksekretess, låg beskattning och svaga regelverk för finansiella transaktioner. Swedfund är ett statligt riskkapitalbolag som erbjuder riskkapital och kompetens för investeringar i fattiga länder i Afrika, Asien, Latinamerika och till länder i Östeuropa som inte är EU-medlemmar. Verksamheten finansieras via biståndsbudgeten. Efter att tidningen Omvärlden 2008 avslöjade att 20 procent av deras budget, 98 miljoner kronor, hade gått via skatteparadis som Brittiska Jungfruöarna och Caymanöarna, där insynen är obefintlig och alla transaktioner hålls hemliga, togs nya ägardirektiv för Swedfund fram. I direktiven säger man att Swedfund inte ska medverka i investeringar via territorier som OECD:s sammanslutning Global Forum inte har bedömt som tillräckligt transparenta i sin ”Peer Review Process”. Problemet är att Global Forums utvärdering inte på långa vägar räcker för att avgöra om ett territorium är ett skatteparadis som gömmer kriminalitet och bidrar till skatteflykt och korrupktion. I realiteten innebär de nya ägardirektiven att Swedfund kan fortsätta att kanalisera pengar via fonder i välkända skatteparadis som Jersey, Caymanöarna och Brittiska Jungfruöarna.

Den norska regeringen har samtidigt beslutat att inga nya biståndssatsningar ska gå via skatteparadis och tillsatt en utredning om existerande investeringar i skatteparadis med målsättningen att Norge ska avveckla alla fonder i skatteparadis. Sverige bör följa Norges exempel och införa ett förbud mot att bistånd, exportkrediter, investeringsstöd eller andra former av stöd till näringslivet kanaliseras via skatteparadis. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Förra sommaren öppnade EU-kommissionen för att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. En stor majoritet av EU-parlamentarikerna har nu röstat för att gå vidare i förhandlingen med ministerrådet. Det här innebär att det nu finns stark uppslutning bakom förslaget inom EU. Denna användning av biståndsmedel strider tydligt mot biståndets principer enligt Dacs kriterier och EU:s fördrag. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till denna utveckling och menar att Sverige måste bromsa den inom EU. Sverige bör inom EU verka för att stoppa förslaget att biståndspengar ska kunna användas till militär verksamhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regler formulerade av OECD:s biståndskommitté Dac (Dacreglerna) styr vad som får räknas som internationellt bistånd. Dac har i dag 30 medlemmar, däribland Sverige. Reglerna är dock ett golv, inte ett tak. Enligt Dac-reglerna är det tyvärr tillåtet att använda biståndspengar för att bl.a. finansiera skuldavskrivningar, flyktingmottagande och utländska studenter vid högskolor i givarlandet. Medlemmarna i OECD förbinder sig alltså att inte vara sämre än vad DAC kräver, men det är tillåtet att vara bättre. Samtidigt ser vi hur en rad länder missbrukar möjligheten till avräkningar och låter mycket stora delar av biståndsbudgeten finansiera verksamhet som inte är att betrakta som utvecklingsarbete.

Dacs regelverk ses nu över. Vänsterpartiet har vid flera tillfällen yrkat på att Sverige ska verka för att skrivningar i Dacs regelverk som tillåter att biståndspengar används för skuldavskrivningar, utländska studenter vid högskolor i givarländerna och flyktingmottagande ska strykas. I översynen av Dacs regelverk bör Sverige verka för att möjligheten att göra avräkningar för flyktingmottagande tas bort. Sverige bör verka för förändringar av Dacs regelverk så att biståndet värnas och att kostnader för flyktingmottagande, skuldavskrivningar och utländska studenter inte ska kunna räknas som bistånd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.5 Transparens

Urholkningen av den svenska biståndsbudgeten i kombination med en ytterst begränsad granskning av hur dessa kostnader leder till utvecklingsresultat motsäger de höga kraven på resultatstyrning och transparens i biståndet.

Sommaren 2011 lanserade den förra regeringen plattformen Open Aid, vars syfte är att offentliggöra strategier, utvärderingar, kostnader etc. för biståndet. Initiativet var lovvärt och har resulterat i viss ökad insyn. Medborgarna har självklart rätt att veta att statsbudgeten används på ett bra sätt och att insatserna kan utvärderas utifrån biståndets mål. Det gäller i givarländerna såväl som i mottagarländerna.

Sex år efter lanseringen av Open Aid kan vi konstatera att det finns vissa brister i den transparens som plattformen erbjuder. Transparensen varierar kraftigt mellan olika poster. När det gäller avräkningarna, exempelvis för kostnader för flyktingmottagande och stipendier till utländska studenter i Sverige, är informationen nästan obefintlig. Generellt saknas tillräcklig information kring de insatser som inte handläggs av Sida

eller UD. Även när det gäller de aktiviteter som handläggs från Sida på utlandsmyndigheterna är informationen och transparensen väldigt begränsad.

Regeringen har aviserat en översyn av modellen för avräkningarna för kostnaderna för flyktingmottagandet. Som en del av översynen ska redovisningen av kostnaderna och transparensen förbättras. Vänsterpartiet välkomnar denna översyn, men menar att transparensen måste förbättras även inom övriga områden där det i dag finns brister. Regeringen bör stärka transparensen inom biståndet inom de områden där det i dag finns brister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12.6 Det multilaterala biståndet

Sverige är en stor givare av multilateralt bistånd. 2016 gick 8,6 miljarder av det svenska biståndet till multilateralt kärnstöd, enligt Open Aid. Sverige är i flera fall den största givaren per capita till flera av FN:s olika utvecklingsfonder och program. Bland de FN-organ som får mest svenskt bistånd finns UNDP, Unicef och UNHCR. Det finns en lång historia av starka relationer mellan Sverige och FN med dess institutioner samt en hög tilltro till deras förmåga att bedriva utvecklingsarbete. Samtidigt finns brister inom organisationerna. FN:s storlek är en tillgång, men ibland utgör den också ett hinder för möjligheterna att bedriva ett effektivt arbete.

Det multilaterala biståndet är beroende av medlemsstaternas bidrag. Under senare år har flera fonder och program fått mindre pengar till kärnverksamheten då medlemsländerna i stället tenderat att öronmärka bidrag till utvalda projekt eller länder där givaren har nationella intressen. Det försvårar deras långsiktiga insatser för social och ekonomisk utveckling. Under 2011 hade UNDP exempelvis knappt 1 miljard dollar till sin kärnverksamhet och omkring fyra gånger så mycket till öronmärkta projekt. Trenden att villkora stödet till FN genom öronmärkta projekt behöver vändas. Kärnstödet behövs för att det multilaterala biståndet ska kunna bedrivas långsiktigt och effektivt. Kärnstöd är dessutom mer demokratiskt då organens beslutsfattande församlingar styr över budgetar i stället för de länder som betalar mest. Finansieringen av FN:s verksamhet bör reformeras för att gynna kärnstödet. Differentierade overheadkostnader för givarländerna skulle kunna vara en väg framåt. Sverige har som ett av få länder fortsatt att ge ett betydande kärnstöd till flera av de multilaterala biståndsgivarna och lyfts ofta fram som en positiv förebild för finansiering av FN-organen. Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Yasmine Posio Nilsson (V)